

MARIAFESTDAGENE

19. – 23. JUNI 2016

MARIAFESTDAGENE 2016

Mariafestdagene var tidligere en musikkfestuke i tiden rundt Maria budskapsdag 25. mars. Utvalgte aktører i Bergens musikkliv gikk sammen om å lage en musikkfest i denne festuken i kirkeåret.

Da Mariakirken ble gjenåpnet i fjor, ble det imidlertid klart at juni og den lyse årstid var et langt mer gunstig tidspunkt å arrangere en musikkfest på. Vi ble derfor enige med oss selv om å følge opp de fantastiske dagene i 2015 da vi igjen kunne ta Mariakirken i bruk etter at den i vel fem år hadde vært stengt mens restaureringsarbeidene pågikk.

Intensjonen er i år som i fjor å sette fokus på Mariakirken og musikk av de dimensjoner som best kommer til sin rett i dette rommet. Stor musikk for solister og små ensembler. Verk med musikalsk detaljrikdom i en kirke som selv er rik på edle detaljer og nyanser.

Max Regers musikk er umåtelig rik på harmoniske detaljer. Han døde i mai 1916, og over hele Europa spilles derfor hans musikk langt hyppigere ved årets hundreårsmarkering enn det som har vært vanlig. Denne ruvende

skikkelsen i tysk musikkliv rundt forrige hundreårsskifte er i dag mest kjent for sine verk i det store, grensesprengende format. Mindre kjent, men ikke mindre geniale er de lyriske og poetiske kvalitetene i hans mindre verk. Noen slike har vi ønsket å hente frem i anledning Mariafestdagene. Orgelverk i mindre og mellomstort format viser andre kvaliteter ved hans kunst enn hans ruvende komposisjoner. Hans sanger er innholdsrike perler. Komponistene Bach og Wolf, som Reger skattet høyt og gjorde en stor pedagogisk innsats for å fremme, preger også Mariafestdagens program. Reger får derfor en ekstra oppmerksomhet også i dette programheftet.

Når Alfatrio formidler komposisjoner med sydlandske rytmer, er det med en energi som tar tak i ens indre. Et entusiastisk amatørkor fra vår egen bydel synger bl.a. bryllupsmusikk på en dag da Shakespeare og Mendelssohn mente det passet som best.

Mariakirkens nye orgel har naturligvis en sentral plass i programmet. På sankthansaften inngår det også i en

musikalsk wok. Når Gewandhaus-organisten fra Leipzig spiller på det nye instrumentet, settes fokus på Weimbs-orgelet fra 2015 atter en gang.

Med glede har vi registrert internasjonal interesse for dette instrumentet. I desemberutgaven hadde det tyske magasinet «Ars Organi» en presentasjon av Mariakirkens orgel som hovedoppslag.

Mariakirken er en fredet middelalderbygning og således sin egen «premissleverandør» mht. hva som kan aksepteres av nytt, fast inventar. Kulturminneloven gjør «nåløyet» trangt. Kirkens verdifulle, antikvariske inventar leverer også premisser for utforming og dimensjonering av alt

nytt. Antikvariske hensyn og estetisk funderte tilpasningskrav kan imidlertid vise seg å bli stimulerende utfordringer både for orgelbyggere og andre forutsatt at kreativiteten, kompetansen og viljen til tilpasning er god.

Det nye Weimbs-orgelet har vist seg å fungere godt til den liturgiske musikk som praktiseres i Mariakirken i dag. Det har i større grad enn mange andre nye orgler klangkvaliteter som fremhever tidligmusikkens særtrekk, og såfremt man holder seg til verker av tilmålte proporsjoner vil tilhørerne også bli fascinert av instrumentets klanglige allsidighet og nyanserikdom. Orgelet, som er mindre enn det forrige, har åpenbart en bredde i klangspekteret som er i overkant av det vi hadde forventet. Når ny norsk musikk også kommer til sin rett, får instrumentet gjerne bli en premissleverandør også for kommende Mariafestdager.

Karstein Askeland

MUSIKALSK «VORSPIEL»

Elever ved «Baratt Due» avd. Bergen

Søndag 19. juni kl. 15.00

Baratt Dues Unge Talenter er et nasjonalt tilbud til spesielt interesserte, talentfulle og langt komne unge musikere innen klassisk musikk.

I Bergen er Baratt Due etablert i samarbeid med Bergen kulturskoles fordypningsprogram og Langhaugen skole, musikklinjen. 16 unge strykere i alderen 11-19 år har plass i programmet og det undervises i solospill, ensemble og teori. Undervisningen er ved Bergen kulturskoles egne lærere i tillegg til lærerkrefter fra Baratt Due, Norges Musikkhøg-skole, Chethams school of Music m fl.

De unge strykerne er på et svært høyt nivå og det legges til rette for optimal vekst for den enkelte, samt å gi et solid grunnlag for utvikling og samspill.

Bjarne Brustad
(1895-1978)

Fra Eventyrsuiten
- Natur og Hulder

Ariane Alvestad Jebsen (fiolin)

Joseph Haydn
(1732-1809)

Fra Cellokonsert i C-dur
2. sats adagio

(Åshild Brunvoll, cello)

Dimitri Schostakowitsch
(1906-1975)

Tre duetter for to fioliner og piano

- Preludium
- Gavotte
- Walzer

Julia Macsali og
Rasmus Hella Mikkelsen (fioliner)

Jean-Marie Leclair
(1697-1764)

Sonate i e-moll op. 3 nr. 5
for to fioliner

- Allegro
- Gavotte
- Presto

Maren Ohm Ballestad og
Karoline Strand (fioliner)

Tor Erik Seime Pettersen (klaver)

GUDESTJENESTE

Søndag 19. juni kl. 18.00

Sentrumsprest Hildegunn Isaksen

Mariakirkens Kantori

Kantor Karstein Askeland

ÅPNINGSKONSERT

Søndag 19. juni kl. 21.00

Liv Elise Nordskog (sopran)

Paule Prefontaine (fiolin I)

Ameline Chauvette-Groulx (fiolin II)

Liv Oppdal (cello)

Ingrid Eriksen Hagen (cembalo)

William Boyce

(1711-79)

Triosonate nr. 5 i D-dur

for to fioliner og basso continuo

- Allegro

- Largo

- Fuga- Allegro assai

Georg Friedrich Händel

(1685-1759)

Fra «9 Deutsche Arien»:

- Singe Seele, Gott zum preisen

- Süsse, stille, sanfte Quelle

- Flammende Rose, Zierde der Erden

Henry Purcell

(1659-95)

Sweeter than roses

PAUSE

Jean-Marie Leclair

(1697-1764)

Sonate for to fioliner nr. 4 i F-dur

- Allegro assai

- Aria Gratoso- Andante

- Gigue

Giovanni Battista Pergolesi

(1710-36)

Salve Regina

- Ad te clamamus

- Ad te suspiramus

- Eia ergo

- Et Jesum

- O clemens, o pia

Sopranen **Liv Elise Nordskog** er utdannet både fiolinist og sanger. Hun har vært ansatt som fiolinist i Bergen Filharmoniske Orkester siden 1987. Hun har også hovedfag i sang fra Griegakademiet, institutt for musikk (UiB) med fordypning i Richard Strauss' lieder.

Nordskog har vært solist med bl.a. Bergen Filharmoniske Orkester, med Pori Sinfonietta i Finland og med musikere fra BIT20 Ensemble. I 2012 sang hun med Ottawa Barock Consort i Ottawa. Med ulike ensembler har hun fremført verker av bl.a. Pergolesi, Andriessen og Crumb. I 2008 – Olivier Messiaens jubileumsår – gjennomførte hun og pianisten Signe Bakke en turné utelukkende viet Messiaens musikk, der Nordskog både spilte fiolin og sang. I 2013 ga de ut en CD - "Pour Mi" - med verker av Olivier Messiaen og C. Delbos.

Kveldens instrumentalensemble består av kanadiske og norske barokk-musikere. Ensemblet har utspring fra *Ottawa Baroque Consort* og ledes av Paule Prefontaine.

Liv Elise Nordskog (Foto: Privat)

Paule Prefontaine

ORGELKONSERT

Mandag 20. juni kl. 18.00

Karstein Askeland (orgel)

Stig Wernø Holter

(*1953)

Sonata per organo in e

- Allegro moderato

- Adagio

- Allegro vivace

Georg Böhm

(1661-1733)

Choralpartita

Herr Jesu Christ, dich zu uns wend

Johann Sebastian Bach

(1685-1750)

Fra *Orgelbüchlein*:

- Herr Jesu Christ, dich zu uns wend

(BWV 632)

Max Reger

(1873-1916)

- Herr Jesu Christ, dich zu uns wend

(op. 135a/11)

Johann Sebastian Bach

Fra *18 Leipziger Choräle*:

- Herr Jesu Christ, dich zu uns wend

(BWV 655)

Max Reger

- Herr Jesu Christ, dich zu uns wend

(op. 67/9)

Johann Sebastian Bach

Preludium og fuge, e-moll

(BWV 548)

Reger ved klaveret.

(Karikatur av Wilhelm Thielemann)

Karstein Askeland er Mariakirkens organist og kantor. Han studerte kirkemusikk ved Bergen musikkonservatorium og orgel solospill under Prof. Edgar Krapps veiledning ved musikkhøgskolen i Frankfurt am Main. Han avla diplomeksamen i 1985 og konserteksamen to år senere.

Han debuterte i Oslo Konserthus i 1986. Siden da har han konsertert over store deler av Europa, i Russland, USA og i Sør-Amerika. Konserter er blitt kringkastet i NRK og en rekke utenlandske radiokanaler. I nært samarbeid med sentrale norske komponister har han lagt ned et betydelig arbeid for ny norsk musikk og urframført flere verker.

Fra 2009-15 var han organist i Bergen domkirke. Han underviser i orgelspill ved Griegakademiet, institutt for musikk (UiB), og hans virke som orgelkonsulent har resultert i flere orgler som er blitt gjenstand for faglig oppmerksomhet og interesse.

Karstein Askeland (Foto: Tor Kristiansen)

ORGELKONSERT

Tirsdag 21. juni kl. 21:00

Michael Schönheit (orgel)

Johann Sebastian Bach

(1685-1750)

Preludium Ess-dur (BWV 552/1)

Robert Schumann

(1810-56)

Fra *6 fuger over B-A-C-H* (op. 60)

Nr. 3 - Mit sanften Stimmen

Felix Mendelssohn Bartholdy

(1809-47)

Sonate i d-moll, op. 65/6 over koralen

«Vater unser im Himmelreich»

- Koral med variasjoner

- Fuge

- Finale (Andante)

Max Reger

(1873-1916)

Introduksjon og passacaglia i d-moll

(uten op. nr.)

Fra *Neun Stücke* (op. 129)

- Melodia (op. 129/3)

- Capriccio (op. 129/4)

Johann Sebastian Bach

Choralbearbeitung "Wachet auf, ruft uns die Stimme" BWV 645

Max Reger

Choralvorspiel "Wachet auf, ruft uns die Stimme" (op. 67/41)

Johann Sebastian Bach

Koralbearbeidelse "Kommst du nun, Jesu, vom Himmel herunter" (BWV 650)

Max Reger

Koralforspill "Lobe den Herren, den mächtigen König der Ehren" (op. 67/24)

Johann Sebastian Bach

Koral "Jesus bleibet meine Freude" fra kantate BWV 147

Max Reger

Choralvorspiel "Werde munter, mein Gemüte" (op. 67/47)

Johann Sebastian Bach

Fuge i Ess-dur BWV (552/2)

Michael Schönheit er født i Saalfeld i Thüringen. Han fikk sin første musikkundervisning av sin far som var kantor i hovedkirken i hjembyen. Han studerte direksjon, klaver og orgel ved Musikkhøgskolen i Leipzig og ble prisvinner ved den internasjonale Bachkonkurransen i 1984.

I 1986 ble Schönheit organist i Gewandhaus (det berømte konsert-
huset i Leipzig) der han har ansvar for orgel-konsertserier, kammermusikk og solistoppgaver med Gewandhaus-orkesteret.

I 1994 ble Schönheit kunstnerisk leder for *Merseburger Orgeltage* som etter hvert har utviklet seg til å bli en av de ledende orgelfestivaler i Tyskland. Fra 1996 har han også vært organist i domkirken i Merseburg. Han spiller der på det berømte Ladegast-orgelet fra 1853-55, der bl.a. Liszt, Reger og Reubke m.fl. fikk verker uroppført.

Michael Schönheit leder også en orgelklasse ved Musikkhøgskolen i Nürnberg, han er ofte jurymedlem ved internasjonale orgelkonkurranser, og på prosjektbasis fremfører han

oratorier og pasjoner med både tyske og internasjonale gjestekor.

Orgelsolisten Michael Schönheit har foruten sin verdensvide konsertvirksomhet gjort en formidabel innsats for at historiske orgler i det tidligere DDR er blitt restaurert og nå fremstår i fordums prakt.

Michael Schönheit (Foto: Gerd Mothes)

Weimbs-orgelet fra 2015

(Arkitekt Ulf Oldæus)

Disposisjon:

Hovedverkerk C-g'''

Man. I

Bordun 16'
Principal 8'
Viola da Gamba 8'
Rohrflöte 8'
Octave 4'
Spitzflöte 4'a
Quinte 2 2/3' Octave 2'
Kornett III 2 2/3'
Mixtur IV 1 1/3'
Trompete 8
Tremulant

Pedal C-f'

Principalbass 16'
Subbass 16'
Oktavbass 8'
Gedecktbass 8'
Octave 4'
Posaune 16'
Trompete 8'

Koppeln II/I, I/P, II/P

Zimbelstern & Nachtigall
Laukhuff-Setzer

Positiv i svell C-g'''

Man. II

Gedackt 8'
Quintadena 8'
Salicional 8'
Unda Maris 8'
Principal 4'
Rohrflöte 4'
Nasat 2 2/3'
Superoctave 2'
Terz 1 3/5'
Larigot 1 1/3'
Mixtur III 1
Vox humana 8'
Basson/Chalumeau 8'
Tremulant

„GEBET“

Onsdag 22. juni kl. 18.00

Liv Elise Nordskog (sopran)

Karstein Askeland (orgel)

Johann Sebastian Bach

(1685-1750)

Piece d'Orgue (Fantasi) i G-dur

(BWV 572)

Felix Mendelssohn Bartholdy

(1809-49)

To *Geistliche Lieder* (op. 112)

- Doch der Herr, er leitet die Irrenden
recht (Psalm 25)
- Der du die Menschen lässest sterben
(Salme 90)

Preludium og fuge, G-dur (op. 37)

Max Reger

(1873-1916)

To *Geistliche Lieder* (op. 105)

- Ich sehe dich in tausend Bildern,
Maria, lieblich ausgedrückt (Novalis)
- Meine Seele ist still zu Gott, der mir
hilft (Salme 62)

Preludium og fuge, G-dur (op. 56/3)

Hugo Wolf

(1860-1903)

Bearb. for orgel av Max Reger

Fra *Spanisches Liederbuch*:

- Nun bin ich dein, du aller Blumen
Blume
- Ach, des Knaben Augen
- Ach, wie lang die Seele schlummert!

Fra *Mörrike-Lieder*:

- Schlafendes Jesuskind
- Gebet

(Tekster på neste side)

Tekster - Regers op. 105:

Ich sehe dich in tausend Bildern,

Maria, lieblich ausgedrückt,
Doch keins von allen kann dich
schildern, wie meine Seele dich
erblickt.

Ich weiß nur, daß der Welt Getümmel
Seitdem mir wie ein Traum verweht
Und ein unnennbar süßer Himmel
Mir ewig im Gemüte steht.

Meine Seele ist still zu Gott, der mir
hilft. Denn er ist mein Hort, meine
Hülfe, mein Schutz, dass mich kein
Fall stürzen wird, wie groß er ist.
Hoffet auf ihn allezeit, schüttet euer
Herz vor ihm aus; Gott ist unsere
Zuversicht.

Tekster - Hugo Wolf

Nun bin ich dein, du aller Blumen
Blume, und sing allein allstund zu
deinem Ruhme, will eifrig sein, mich
dir zu weihn und deinem Duldertume.

Frau, auserlesen, zu dir steht all mein
Hoffen, mein innerst Wesen ist
allezeit dir offen.

Komm, mich zu lösen vom Fluch des
Bösen, der mich so hart betroffen!

Du Stern der See, du Port der
Wonnen, von der im Weh die Wunden
Heil gewonnen, eh ich vergeh', blick
aus der Höh, du Königin der Sonnen!
Nie kann versingen die Fülle deiner
Gnaden; du hilfst zum Siegen dem,
der mit Schmach beladen. An dich
sich schmiegen, zu deinen Füßen
liegen heilt allen Harm und Schaden.

Ich leide schwer und wohlverdiente
Strafen, Mir bangt so sehr, bald
Todesschlaf zu schlafen. Tritt du
einher, und durch das Meer, o führe
mich zum Hafen.

Ach, des Knaben Augen sind mir so
schön und klar erschienen, und ein
Etwas strahlt aus ihnen, das mein
ganzes Herz gewinnt. Blickt er noch

mit dienen süßen Augen nach den
meinen hin! sah er dann sein Bild
darin, würd er wohl mich liebend
grüßen.

Und so geb ich ganz mich hin, seinen
Augen nur zu dienen, denn ein Etwas
strahlt aus ihnen, das mein ganzes
Herz gewinnt.

Ach, wie lang die Seele schlummert!
Zeit ist's daß sie sich ermuntre. Daß
man tot sie wännen dürfte, also schläft
sie schwer und bang, seit sie jener
Rausch bezwang den in Sündengift sie
schlürfte.

Doch nun ihrer Sehnsucht Licht
blendend ihr ins Auge bricht: Zeit
ist's, daß sie sich ermuntre.

Mochte sie gleich taub erscheinen bei
der Engel süßem Chor: lauscht sie
doch wohl zag empor: hört sie Gott als
Kindlein weisen.

Da nach langer Schlummernacht solch
ein Tag der Gnad ihr lacht. Zeit ist's
daß sie sich ermuntre.

Schlafendes Jesuskind.

Sohn der Jungfrau, Himmelskind, am

Boden auf dem Holz der Schmerzen
eingeschlafen, dass der fromme
Meister sinnvoll spielend deinen
leichten träumen unterlegte; Blume
du, noch in der Knospe dämmernd
eingehüllt die Herrlichkeit des Vaters!
O wer sehen könnte welche Bilder
hinter dieser Stirne, dieser schwarzen
Wimpern sich in sanfte, Wechsel
malen.

Sohn der Jungfrau, Himmelskind!

Gebet.

Herr! Schicke was du willst, ein Liebes
oder Leides; ich bin vergnügt daß
beides aus deinen Händen quillt.
Wollest mit Freuden und wollest mit
Leiden mich nicht überschütten!

Doch in der Mitten liegt holdes
Bescheiden.

ALFATRIO

- saxofon - akkordeon - dans

Onsdag 22. Juni kl. 21.00

- Hedvig Holst (saxofon)
- Lena Rist-Larsen (akkordeon)
- Signe Alexandra Domogalla (dans)

Georg Philipp Telemann

(1681-1767)

Metodisk sonate nr. 3 i e-moll

Alain Abbott

(*1938)

Konsertetyde nr. 2

Johann Sebastian Bach

(1685-1750)

Fra partita i d-moll (BWV 1004)

- Courante
- Allemande

Alexander Cholminov

(*1925)

Nocturne

Alessandro Marcello

(1673-1747)

Obokonsert i d-moll BWV 974

Giacinto Scelsi

(1905 -1988)

Tre Pezzi - nr. 1 og 3

Astor Piazzolla

(1921-1992)

Ave Maria

Juan de Dios Filiberto

(1885-1964)

Quejas de Bandoneón

Astor Piazzolla

Oblivion

Libertango

Hedvig Holst har sin utdannelse fra Griegakademiet og mastergrad fra Norges musikkhøgskole. Hedvig har en bred musikalsk karriere både som solist og kammermusiker ved ulike ensembler som Forsvarets musikkorps, Bit 20, Bergen Filharmoniske Orkester, Kristiansand Blåseensemble og Den Norske Opera & Ballett. Hun har også vært på turné for Den kulturelle skolesekken med gruppen Tangotrio.

Lena Rist-Larsen har spilt trekkspill i 40 år. Hun tok bachelor i fiolin og master i akkordeon på Norges musikkhøgskole, og debuterte i Universitetes aula i Oslo. Lena har gitt ut to CD-er: J. S. Bachs Goldberg Variasjoner og Det musikalske offer (med J. Sundeqvist). Hun har jobbet mye som teatermusiker ved Det Norske Teatret og Oslo Nye Teater. Lena spiller også i gruppen Tangotrio.

Signe Alexandra Domogalla er utdannet ved Kunsthøgskolen i Oslo (bachelor i dans og master i koreografi). Jobber som frilans danser, koreograf, musikalartist og pedagog i

store deler av Norge og i utlandet. Hun har produsert større og mindre forestillinger siden 2005, blant annet til Den kulturelle skolesekken. Hun er kunstnerisk leder og initiativtaker bak Domogalladance. Signe er nå tilknyttet Musikkteaterhøyskolen som førstelektor i dans.

MUSIKALSK WOK

Bergenhus Entusiastkor,

Tiri Bergesen Schei (dirigent)

Karstein Askeland (orgel)

Sankhansaften - 23. juni kl. 19.00

Johann Sebastian Bach

Preludium nr. 10

Rhonda Polay

Come In and Stay a While

Japansk folketone

Sakura (arr.: Geir Munthe-Kaas)

Madrigal fra 1598

Thus Saith My Cloris Bright

(John Wilbye)

Madrigal fra England

Though Philomela lost her love

Passereau fra 1535

Il est bel et bon (arr.: George Lynn)

Felix Mendelssohn Bartholdy

Prestenes krigsmarsj (fra Athalia)

Arr.: Oddbjørn Hanto

Bruremarsj fra Nordmøre

Arvid Hanssen/ Tove K. Knutsen

Blå kveill (arr.: Ola Graff)

Sats: Joar Rørmark

Brura-laatt frå Valdres

Sats: Joar Rørmark

Bruremarsj fra Seljord

Svensk folketone

Allt under himmelens fäste

(arr. Rolf Martinsson)

Ulrik Neuman (tekst og mel.)

Kärleksvals (arr.: Arne Dagsvik)

Arvid Hanssen

Sang te solbåra

(m. og arr: Tove Karoline Knutsen)

Svensk folkevis

Vem kan segla (arr.: Arne Dagsvik)

Geirr Tveitt/Aslaug Laastad Lygre

Sumarnatta (arr. Gunnar Eriksson)

Louise Lefébure-Wély

Sortie i Ess-dur

Bergenhús Entusiastkor er et av Hordalands største amatørkor og et betydelig innslag i Sandvikens kulturliv. Repertoaret er «rytmisk fra alle århundrer». Koret ønsker å skape entusiasme, livsglede og solidaritet i bymiljøet, med alle de midler som sytti kreative sangere rår over. Deres filosofi heller mot det lekne og optimistiske. De synger gjerne spontant på bussen, på Fisketorget eller på jernbanestasjonen, men har også store prosjekter i samarbeid med anerkjente artister som Marie Bergman, Dag Arnesen og Ole Hamre, eller hypokonderlegen Ingvard Wilhelmsen.

Koret har opptrådt på Sildajazz i Haugesund, trebåtfestivalen i Norheimsund, Baroniet i Rosendal, Gedächtniskirche i Berlin, under Kinnaspelet og på en rekke konserter i Bergensområdet. Koret ble stiftet i 2003 av Tiri Bergesen Schei som er korets dirigent og stemmeutvikler. Tiri er konservatorieutdannet sanger og pedagog, nå førsteamanuensis i musikkpedagogikk ved Høgskolen i Bergen.

(Bergen Entusiastkor)

Max Reger (1873-1916)

- Musikkens siste kjempe

Max Reger ble født 19. mars 1873 i landsbyen Brand i Oberpfalz, nord i Bayern. Hans far, Joseph Reger, var lærer og spilte flere musikk-instrumenter. Ett år etter Max' fødsel fikk faren ny stilling i den mer sentrale byen Weiden i samme region, og familien flyttet dit. Weiden hadde på den tid ca. 5000 innbyggere og lå i et fruktbart landskap. I foreldrehjemmet fikk Max opplæring i fiolin- og klaverspill. Fra 12-årsalderen fikk han undervisning av organisten Adalbert Lindner (1860-1949), som også skulle bli Max Regers omsorgsfulle venn og senere biograf. I de tidlige tenårene spilte Max ved katolikkenes gudstjenester i Michaelskirche i Weiden, som frem til 1899 var en simultankirke, dvs. en kirke som katolikker og protestanter delte. Etter oppløsningen av dette *simultaneum* ble kirken gjort om til et evangelisk gudshus. Kirken hadde i Max' barndom et orgel med to manualer og pedal og 24 stemmer. På dette instrumentet gjorde han seg kjent med

orgelverker av Bach, Schumann, Mendelssohn og Liszt.

Som 15-åring fikk Max oppleve en fremførelse av Wagners opera *Parsifal*. Denne opplevelsen ble avgjørende for hans beslutning om å bli musiker. Hans første komposisjoner ble sendt til Hugo Riemann (1849-1919). Responsen derfra var oppmuntrende. Riemann underviste i musikkteori i Sondershausen i Thüringen og var i sin tid en av Tysklands fremste musikkteoretikere. Hans funksjonsteori fikk avgjørende betydning for videreutviklingen av den klassiske harmonilære. Problemet var bare at Riemann underviste i Thüringen. Siden Bayern ikke anerkjente eksamen fra «utenlandske» læresteder for ansettelse i eget land, søkte Max' foreldre andre muligheter ved musikkakademiet i München der komponisten Joseph Rheinberger underviste. Rheinberger var konservativ, og Max ble ikke fortrolig med tanken på å skulle studere under

ham. Derfor gikk han likevel til Riemann, og samarbeidet dem imellom ble så vellykket at den 17 år gamle Max Reger fulgte med da Riemann fikk stilling ved konservatoriet i Wiesbaden.

Reger oppholdt seg i Wiesbaden fra 1890 til 1898. Der skrev han sitt første verk med opusnummer, en fiolin-sonate. Han fikk oppdrag som komposisjonslærer og ble en engasjert medarbeider i musikkskolens arbeid for allmenn musikkopplæring. Som 20-åring holdt han også sin første konsert i Berlin. Han ble kjent med den jevngamle Karl Straube (1873-1950), som var den mest betydningsfulle organisten i sin samtid. I Wiesbaden fikk Reger også sans for flytende ernæring, noe som gjennom et urovekkende konsum medførte sykdom både av fysisk og psykisk art. På familiens oppfordring flyttet han tilbake til Weiden og søkte tilflukt og arbeidsro i foreldrenes hjem. Der ble han boende i tre år.

Hjemme i Weiden komponerte Reger flittig og skrev verk for klaver og sang, kor samt kammermusikk.

Vennskapet med Adalbert Lindner ble hyppig pleiet. Lindner besøkte ofte familien Reger og brakte kirke-musikalsk materiale som Max studerte med stor interesse. Det var Lindner som gjorde Reger kjent med protestantisk salmetradisjon, og i sin begeistring utbrøt Reger at «protestantene forstår ikke hva de har i sine koraler». Alle koralfantasiene for orgel ble skrevet i disse tre årene foruten de to store frie orgelfantasiene op. 46 (over BACH) og op. 57 (den symfoniske, etter Dantes *Inferno*).

Inspirert av klassikere innen musikk og litteratur samt Riemanns teorier skrev han i disse årene sine første geniale og nyskapende verk i stort format. Den nå ganske selvstendige Reger distanserte seg fra læreren på noen områder. Riemann, som sverget til gjennomsiktighet og klarhet i musikken, betraktet Wagners musikk som «gift», mens Reger hørte «en enestående melodios polyfoni» hos operakomponisten. Riemann foreskrev dynamikk og fraserings detalj. Reger skilte geniet Riemann fra pedanten, men lot likevel sin ironi

skinne gjennom i et brev til Adalbert Lindner fra Wiesbaden: «Vi har et internasjonalt fraseringsbyrå her.» Reger har av mange blitt kritisert for å komplisere formidlingen av sine verk unødig ved å videreføre denne praksis med detaljerte fraseringsangivelser. Andre forholder seg fleksibelt til dette faktum og ser det som et resultat av Regers tillærte vaner.

Høsten 1901 flyttet Reger til München, der han bodde fra 1901 til 1907. Undervisning og utøvende oppgaver som klaverakkompagnatør gjorde ham økonomisk uavhengig. I 1902 giftet han seg med den adelige Elsa von Bercken (1870-1951), og paret adopterte to barn. Regers ry vokste, og han var stadig oftere på konsertreiser til tyske storbyer og land som Nederland, Sveits og Russland. Regers venn Karl Straube var i 1903 blitt Thomasorganist i Leipzig, og i 1907 ble den fremdeles bare 34 år gamle Reger tilbudt stilling som Universitetsmusikkdirektør og leder for en mesterklasse for komposisjonsstudenter ved konservatoriet i samme by. På tross av nærheten til Straube

komponerte ikke Reger orgelmusikk i Leipzigtiden. Derimot ble flere av de store orkesterverkene, fiolin- og klaverkonserten, den 100. salme m.fl. til der. En konsertreise i 1909 brakte ham også til England.

Som så ofte ellers ble «profeten» bedre mottatt ute enn hjemme. Kollegers intriger hadde gitt ham nok av München. Suksess i utlandet og en egen «Reger-Fest» i Dortmund, åpenbarte holdninger i Leipzig som tyder på at janteloven allerede da hadde internasjonal utbredelse. Nå takket han ja til et tilbud om å bli dirigent for *Meininger Hofkapelle*. I Meiningen fikk han stor frihet både som utøver og orkesterkomponist. Om hans relativt beskjedne orkesterproduksjon til da skyldtes tyngende respekt for Bruckner og Brahms, vet vi ikke. Men langs den omveien han hadde gått da han skrev symfoniske orgelverk, hadde han utviklet mesterlige egenskaper som gjorde ham i stand til å forme sine kunstneriske ideer i konturfaste former. Disse egenskapene hjalp ham

nå til å utvikle sin egenart som orkesterkomponist.

Med overlegne kunnskaper, bl.a. om Bachs polyfoni, Riemanns teorier og lære samt om Wagners grense-sprengende former, skapte Max Reger en uhyre kompleks musikk. De som ikke forstod eller forsøkte å forstå denne kompleksitet, omtalte gjerne Regers musikk som svulstig og «en misforstått form for nyklassisisme». Det kom nedlatende uttalelser fra komponistkolleger, særlig fra amerikaneren Aron Copland. Heller ikke Edvard Grieg var spesielt elskverdig da han karakteriserte en strykekvartett som «plumpudding». Reger på sin side uttrykte stor anerkjennelse for Griegs harmonikk.

Reger forfektet den absolutte musikk. Han var en kunstner som formidlet poesi gjennom toner. Opera stod ham fjernt. Programmusikken til Hector Berlioz og Franz Liszt som ble fullendt i Richard Strauß' symfoniske dikt, ble heller ikke hans foretrukne sjanger. «Ett skritt til, og De er en av oss», sa en velmenende Strauß etter å ha hørt Regers tonedikt etter Böcklin.

Svaret ble: «Ja, kjære Strauß, men *det* skrittet tar jeg bevisst ikke».

Omtrent på samme tid hadde den andre wienerskolens representanter med Arnold Schönberg i spissen begynt å utvikle en atonal ekspresjonisme. Selv om man i Regers cellosonate i a-moll op. 116 knapt finner en eneste ren a-mollakkord, slapp han ikke dur/molltonaliteten på samme måte som wienerskolens representanter og de franske impresjonister.

Tiden Reger levde i ble hans skjebne. Fra å være en nyskapende kraft, altfor progressiv for de konservative akademiske miljøene i München og Leipzig, ble han for wienerskolen og de andre nye, europeiske strømningene med ett umoderne og reaksjonær. Planeten de alle befant seg på rommet imidlertid også neoklassisismens aller største profil, Paul Hindemith (1895-1963). Uten reservasjoner artikulerte han erkjennelsen av at «Reger ist der letzte Riese in der Musik. Ich wäre ohne ihn undenkbar gewesen».

(KA)

Mariafestdagene er støttet av

BERGEN KOMMUNE

Kirkemusikk i Bergen
domkirke menighet

www.kirkemusikkibergen.no